

NAMAI, KURIUOSE NESKAIČIUOJAMAS LAIKAS

Sostinės gyventojui turbūt nedaug sentimentų sukelia Naujosios Vilnios pavadinimas. Daug šilčiau skamba kaimyninis Pavilnys ar Markučiai, traukiantys romantiškos sielos gražių gamtovaizdžių ar provincijos jaukumo pasiilgusius menininkus. Nors Naujoji Vilnia taip pat nepaprastai graži savo gamta ir įdomi savo istorija, vis tik dažnai ją pavadiname "proletariniu rajonu", tarsi gyvenančiu atskirą gyvenimą, niekaip neįsiliejančiu į Vilniaus kultūros "kraujo apytaką". Nelabai žinome, kas ten vyksta, ir turbūt nedaug kas teprisimena talentingų žmonių 6-ame - 7-ame dešimtmečiuose sukurtus kultūros židinius - A. Vizgirdos teatrą, muzikos studiją, vėliau perkeltą į muzikos mokyklą. Žvelgdamas į Naujosios Vilnios ir jos apylinkių senuosius pastatus, jauti, kad gyvenimas čia kažkada pulsavo stipriau.

Gal tas šiandien prigesės gyvenimas - tai dar pokario palikta žaizda? Agresyviai pertrauktą priemiesčio istoriją, kaip ir visos tautos kančių istoriją savaip įprasmina čia esantys paminklai - tremties traukinys ir Kristaus, nešančio kryžių, skulptūra. Čia pat, viename iš kažkada geležinkelio stočių priklausiusių pastatų, įsikūrusi Naujosios Vilnios dailės mokykla - Vilniaus J. Vienožinskio dailės mokyklos filialas. Senieji geležinkelio pastatai - caro laikų statybos paminklai, kurių atsiradimo aplinkybes būtų įdomu patyrinėti. Kol kas apie mokyklos pastatą prisimenama tik tiek, kad čia visada po karo buvo mokykla.

Prieš dešimtį metų, kai pastatas buvo atiduotas besikuriančiai dailės mokyklai, čia mokėsi 20 mokinių, dabar - 200. Tai nėra daug, bet ir pastatas nedidelis, tad kiekviename jo kampelyje kas nors vyksta, verda kūryba. Kartais jo rezultatus išvysta rajono visuomenė - tai mokinių projektai, akcijos, darbų parodos mokyklos kieme, kultūros namuose, kitose mokyklose. Bet svarbiausi rezultatai ne visada regimi - juos jaučia patys mokiniai, jų šeimos; juos be abejo pajus jaunesniosios kartos Naujosios Vilnios gyventojai. Beje, mokykla suburia ne tik Naujosios Vilnios ir aplinkinių rajonų vaikus - vis daugiau jų atvyksta iš sostinės Užupio, Antakalnio, Žirmūnų rajonų. Taip natūraliai vyksta kultūrinė integracija.

Kas traukia mokinius, pavargusius po pamokų, dar kelias valandas per dieną praleisti dailės klasėse? Galbūt tai galimybė pabūti su savo mintimis, "pasikrapštyti" prie savo kūrinio, išsižiūrėti į dalykus, kurie nepastebimi triukšmingoje kasdieninėje aplinkoje. Net labiausiai užimti vyresniųjų klasių moksleiviai neoficialioje apklausoje teigė ne pavargstantys, o priešingai, pailsintys per dailės pamokas. Galbūt toks mokinių požiūris paliudija tai, kad meninė veikla - unikali, kitokia negu vien racionalus mokymasis. Dailės mokykla reikalinga ne tik ypatingų polinkių vaikams. Kaip ir kitos papildomo ugdymo įstaigos, ji padeda vaikams ir jaunuoliams geriau suvokti ir išreikšti savo asmeninius poreikius bei polinkius, gebėjimus, taip pat rasti bendraminčių ir draugų. Mokyklos pedagogai pastebi, kad čia atsiveria ir jautresni, kuklesni vaikai, kurie bendrojo lavinimo mokykloje negali aktyviau pasireikšti, realizuoti savo kūrybinių galių. Be to dailės užsiėmimuose mokiniai tobulina ir bendravimo įgūdžius: čia jie susitinka be išankstinių nuostatų, be mokyklinės "praeities", bendrauja kolegiskai. Dalyvaudami kūrybiniuose projektuose, keisdami mokyklos aplinką ar net pastato išvaizdą, mokiniai įgyja pasitikėjimo savo sugebėjimais. Ypač kūrybiškai atsiskleidžia diplomantai, pristatydami mokyklos bendruomenei ir svečiams per pusmetį sukurtus savo darbus. Juos atliekant, valandos čia neskaičiuojamos, tuo metu mokiniai jaučiasi esą šių namų tikrieji gyventojai.

Mokyklą yra baigę beveik 50 diplomantų. Kai kam iš jų mokyklos baigimas padėjo apsispręsti, renkantis tolesnes su daile susijusias studijas Dailės akademijoje, Valstybiniame Gedimino technikos universitete, Pedagoginiame universitete, Aukštesniojoje pedagogikos mokykloje, Aukštesniojoje statybos mokykloje.

Per 10 metų susiklosčiusi mokymo struktūra teikia galimybę įgyti elementarius dailės pagrindus, susipažinti su įvairiomis dailės šakomis. Yra trys mokymo kursai: pradinis,

pagrindinis ir tikslinis (pastarasis skirtas norintiems toliau lavintis pasirinktose dailės srityse pagal individualiai sudaromas programas). Vis dėlto profesionalų ruošimas nėra pagrindinis šios mokyklos tikslas. Svarbiausia - šilti, demokratiški santykiai, individualus mokinio darbas ir kūrybingas bendradarbiavimas su mokytoju, savo ateities kelio paieška. Kartu plečiasi moksleivių kultūros akiratis - jaunesnieji keliauja po Naujosios Vilnios apylinkes, vyresnieji vyksta į miesto renginius, parodas, muziejus.

Dar vienas šios mokyklos ypatumas yra tas, kad čia bendrauja įvairių tautybių ir įvairių kultūrinių tradicijų vaikai. Dailiniame ugdyme verbalinis bendravimas nėra pats svarbiausias, todėl kitakalbiškumas netampa kliūtimi. Daugelis Naujosios Vilnios ir gretimų rajonų vaikų yra lenkų arba rusų tautybės. Be to tik rusų kalbą moka dauguma iš tremties grįžusių ir Naujojoje Vilnioje įsikūrusių šeimų vaikai. Bendraudami mokykloje mokiniai natūraliai mokosi vienas kito kalbos, o taip pat ir tolerancijos. Kolegiškų santykių atmosferoje kitoniškumas tampa įdomus ir patrauklus, o ne atstumiantis, pašaipos vertas dalykas. Tuo būdu mokykla ugdo vieną svarbiausių šiuolaikinei visuomenei žmogaus savybių - vaikų gebėjimą bendradarbiauti.

2002m. Spalio mėnesį mokykloje vyko pašto meno akcija, skirta mokyklos dešimtmečiui. Beveik nuo mokslų metų pradžios į mokyklą keliavo atvirlaiškiai su pakviestų dalyvauti akcijoje vaikų ir suaugusiųjų pasveikinimais ir jų pačių sukurtais pašto meno kūrinėliais. Lapkričio 15 d. surengta šių darbų paroda. Pašto menas pasirinktas neatsitiktinai. Įdomu paprastą atvirlaiškį paversti ne visai įprastu kūrinium, keliaujančiu per nepažįstamų žmonių rankas ir gal būt sukeliančiu jiems šiokių tokių klausimų. Nedidelis formatas ir priemonių pasirinkimo laisvė (galima piešti, spausdinti, kopijuoti, kirpti, plėšyti, klijuoti) gali padrašinti jokio specialaus išsilavinimo neturintį žmogų sukurti originalų kūrinėlį. Tai svarbu, nes žaidimas ir kūryba vis retesni svečiai mūsų kasdieniame bendravime. Kaip ir žavėjimasis meno vertybėmis.

Nors ir smagu kalbėti apie mokyklos pasiekimus, vis tiek kirba klausimas: kodėl J.Vienožinskio mokykla (neskaitant nacionalinės M.K.Čiurlionio menų mokyklos), yra vienintelė dailės mokykla Vilniuje, teikianti įvairiapusį profesinį išsilavinimą vyresnio amžiaus moksleiviams? Būtent to amžiaus, kuriame užsiveria natūralios vaikystės kūrybos šaltiniai ir jau reikalingas sąmoningas įgūdžių lavinimas, įvairiopo smalsumo, susijusio su amato paslaptimis patenkinimas. Galima būtų sakyti, kad visuomenėje nėra poreikio tokioms studijoms, tačiau stojamųjų egzaminų į J.Vienožinskio mokyklą konkursas - trys į vieną vietą, o Naujosios Vilnios filiale, kur nėra stojamųjų egzaminų, vietos užpildomos per kelias dienas ir sudaromas nemenkas kandidatų sąrašas.

Mokyklos pavaduotojos ugdymo reikalams Dalios Truskaitės nuomone, visuomenės dėmesys papildomo ugdymo formalioms institucijoms nėra pakankamas. Galima būtų manyti, kad toks mokinių ugdymas per brangus valstybei. Bet panašiau, kad ši situacija atspindi bendrą visuomenės požiūrį į kultūros vertybes, kai ne per daug gelbiamoje meno srityje dailę užima gana nežymią vietą. Net esant sunkiai finansinei būklei, kažkaip tebeegzistuoja šešios muzikos mokyklos, kuriose mokymas dar brangesnis. Gal tiesiog nuo seno aišku, kad bendrojo lavinimo mokykloje skiriamo laiko tikrai nepakanka kokio nors instrumento įvaldymui. O juk su dailės dalykais yra taip pat. Nors daugelis bendrojo lavinimo mokyklų dailės mokytojų dirba puikiai, tačiau viena pamoka per savaitę ar net dailės būrelis, vadovaujamas vieno žmogaus, negali pakeisti kelių specialistų suteikiamo išsilavinimo, kas yra įmanoma tik papildomo ugdymo įstaigose.

Galvojant apie norinčio rimčiau pastudijuoti dailę moksleivio poreikius, iškyla ir kita problema; ar įmanoma kokybiškai mokytis dailės mokykloje ir bendrojo lavinimo mokykloje, kai pastarojoje pamokų skaičius vis didėja, taip pat ir namų užduočių apimtis.

Ar tikrai yra pakankamai kokybiškai naudojamas laikas, išdėstant vieną ar kitą kursą? Kartais mokiniui nebelieka galimybės pasirinkti papildomai mokytis jų dominančių

dalykų vien dėl laiko stokos ar dėl to, kad per toli važiuoti į vienintelę mokyklą kitame miesto gale.

Nebesinori kartoti jau žinomų dalykų apie dailės poveikį mąstymo kūrybingumui, savarankiškumui, kurį taip vertiname jauname žmoguje. Deja, tai neateina savaime. Meninis ugdymas visada buvo kažkieno sąmoningai remiamas. Jei 18-ame amžiuje nepraktiškasis Vilniaus vyskupas Masalskis nebūtų suteikęs mokyti L.Stuokai - Gucevičiui, šiandien gal taip nesigrožėtume ir nesididžiuotume Vilniaus katedros pastatu.

Jurgita Sprindžiūnienė 2002m.